

מראי מקומות- בבא בתרא כ"ט

שוב לא יתעורר עוד עירעור, ולכן לא מזדהר טפי, וימשך מזה פסידא דלקוחות. ולכן תקנו דלאחר ג' שנים יהי' של המחזיק א"כ מוחה המר"ק בתוך ג' שנים, ואז על המחזיק להזהר בשטרו.

(ג) **אלא מעתה, מחאה שלא בפניו לא תיהוי מחאה-** העיר התורת חיים, יש לע', דהא מחה המרי קמא, וא"כ לכאור' לית כאן ראי' כלל דמכרו לו, דהא כל הראי' הוא מדלא מיחה, וכאן הרי סכ"ס מחה, ומה לי אם הי' בפניו או לא, דהא סכ"ס אין ראי' משתיקת המר"ק שמכרו, דהא לא שתק (עכ"פ לפי מהלך של הרמב"ן שהבאנו לעיל, ולפי הקצות הנ"ל אולי יש ליישב). וביאר דע"כ קו' הגמ' היינו בכה"ג דמחה לאחר שנה או שנתיים, דכבר יש לו ראי' מדלא מיחה, ועכשיו מה דמחאה מהני הוא רק לומר להמחזיק שלא להפסיד שטרו, וא"כ שפיר יש להק' דבכה"ג לא יועיל מחאה שלא בפניו.

(ד) **ומודי ר' הונא באתרי דמוכרי באגי- כ' הרמב"ן** דהיינו דצריך להחזיק שם ו' שנים, דכיון דאיכא מי שזרע, א"כ אין חזקה עד ו' שנים (משמע דאם כולם מוכרי, אז החזקה הוא לג' שנים, משום דזהו גופא אופן השתמשות השדה), וגם דקלא דשנים בורות משיך טפי. אולם ע' בטור (ח"מ קמ"א, ג') שכ' שאי"צ להחזיק אלא ה' שנים, וצ"ע במאי פליגי.

(ה) **באתרא דמוכרי באגי- כ' הרשב"ם** דיכול המחזיק לטעון דהי"ל להמר"ק למחות, דהא אפי' בשנה שלא זרע השדה, עכ"פ עשה בה ניר, ולכן הי"ל להבין דבשביל שלא להכחיש השדה לא חפץ לזרועו. וכ' השטמ"ק בשם השלנ"מ, דשי' זו דצריך ניר גם בשנה שהובירה, אינו נכון בעיניו, אלא דאם מנהג המקום הוא שלא לעשות ניר בשנה שמוכרה, אי"צ לעשות ניר. וגם כ' דאפי' אם מיעוט הוא שמוכרים לשנה, סגי בהכי, ויכול לטעון שהוא מן המיעוט שמוכרים.

(א) **וכי תימא הכי נמי, א"כ נתת דבריך לשיעורין-** הק' הרשב"א, אדרבה, מהאי טעמא הול"ל דאף דבי בר אלישיב לא נחזיק עליהו בבציר, משום דכל מדות חכמים כך הוא, דמתקנין על הדרך הרוב והכלל, ולא על הפרט, וא"כ מה הק', והניח בצ"ע. והריטב"א כ' דקו' הגמ' אינו מבי בר אלישיב דוקא, אלא דאם בקפידא תליא מילתא, הא אין דעות שוות בזה כלל, יש שמקפידים ביום א', יש בחודש, ויש בשנה, ובאמת רובא דאינשי מקפידים בפחות מג' שנים, רק שאין להם פנאי למחות. וא"כ, הק' הגמ' דאיך סומך התנא לעשות החזקה בג' שנים.

(ב) **שתא קמייטא מיזדהר איניש בשטרי, וכו'-** בטעם הא דמהני חזקה, כ' הרמב"ן לקמן (מב.), ד"כיון דהאי שתיק, רגלים לדבר, אלא שתוך שלש אמרי' לי' למחזיק אחוי שטרך, ולאחר שלש כיון דלא מזדהר בה טפי, אתרע לי' האי טענה, ואמרי' לא לחנם שתק". וביאר הקצות (ק"מ, ב') דברי הרמב"ן, דכיון דשתק, הוי רגלים לדבר דמסתמא מכרו לו, אלא דתוך שלש יש ריעותא במה שא"ל אחוי שטרך, וא"כ אין כאן ראי' כ"כ מדשתק, דאיתרע ההוכחה. ולבתר ג' שנים, דליכא ריעותא, שפיר אמרי' חזקה, דמדשתק אמרי' דודאי מכרו לו. **וע' בקהלות יעקב** (י"ח, ט') שהעיר דלפי הרמב"ן, למה צריך עדים על ג' שנים, תסגי בעדים על שנה ראשונה, ויש כאן "מדלא מיחה" של המר"ק, וכיון דעכ"פ אולי הי' שם ג' שנים, לית כאן ריעותא דאחוי שטרך, ולמה לא מהני בכה"ג. והוכיח מזה דאפי' לפי הרמב"ן, עכ"פ לאחר שתקנו חז"ל דין חזקה, כל דליכא לפנינו שתיקת ג' שנים, לא הוי ראי' שמכרה (דכיון דתקנו חז"ל דין ג"ש, ממילא אין הוכחה שמכרה עד ג' שנים, דעכשיו יודע שאינו צריך למחות עד ג' שנים, וממילא עכשיו הראי' הוא רק משתיקת ג' שנים שלמים). **והקצות** עצמו פי' דטעם חזקה הוא תקנת חכמים, משום תיקון העולם, דלא רגילי להזהר בשטר טפי משלש, דסובר המחזיק דכיון דישוב שם ג' שנים ולא עורר עירעור,

(ט) **מי לא עסקי' כגון דנקיטי אגר ביתא ואמרי למאן ליתבי' - הק' הרשב"א**, הא כיון דלא קיבל המשכיר שום שכר משכירות הקרקע, א"כ עדיין לא אכל שום פירות הקרקע, וא"כ למה נחשב דאכל שני חזקה. ותי' בשם הרשב"ד דמיירי כגון שכתבו שטר חוב על השכר, וזה נחשב לפירות. אבל הרשב"א כ' דא"צ לזה, דכיון דשוכרין אלו אכלו פירותיו מחמתו ובשליחותו, שפיר הוי חזקה.

(י) **אמר מר זוטרא, ואי טעין ואמר ליתו תרי סהדי, וכו' - פי' רשב"ם**, דמר זוטרא מילתא באפי נפשי' היא, שהי' פשוט לו שא"צ להביא עדים על הלילות, ורק אם טוען המחזיק שלא הי' שם בלילה, צריך להביא המחזיק עדים. וע' בבית הלוי (ח"ג, נ', א') דביאר דכוונת הרשב"ם הוא משום דעד כאן איירי הסוגיא דצריך להביא עדים על דירת לילה, ואם נפרש דמר זוטרא קא אדלעיל, א"כ עיקר חידושו הוא דאם לא טעין, דלא טענינן לי' אנן, וא"כ, הול"ל איפכא, דאי הוא לא טעין, לא טענינן לי'. ומשו"ה קאמר דמלתא באנפי נפשי' קאמר, דאם הוא טעין שיביא עדים על לילה צריך להביא, וממילא ידעי' דאם לא טעין דא"צ להביא, וע"ז קאמר דמודה מ"ז ברוכלין, וכו'.

(יא) **ואי טעין ואמר ליתו תרי סהדי, וכו' - פי' הרא"ש (ב')**, דהיינו דאם יש עדים על הימים סתם, יכול המר"ק לטעון דלא הי' שם בלילות, ויהי' המחזיק צריך להביא עדים על הלילות, או כמו הא דאביי או כעדים דרבא, וכן הביא ר' יונה מהרשב"ם. ור' יונה עצמו פי' דכוונת מר זוטרא לומר דאם יטעון ברי שלא הי' שם בלילה, אז איננו יכולים לסמוך על השכינים, דמה דלא הרגישו דהלך בלילה, אי"ז ראי' ברורה שהי' שם, ולכן בכה"ג דטוען ברי, יהי' צריך להביא עדים שוכרים דוקא. ושי' ג' הוא שי' הרשב"א, דבין בשכינים ובין בשוכרים אין מצריכים להעיד בפירוש על הימים ועל הלילות, אלא הו"ל עדותן כמעיד סתם על הימים ועל הלילות. וע"ז בא מר זוטרא לומר דאם טוען המר"ק ברי שלא הי' שם בלילה, אז צריכים העדים להעיד בפירוש שהי' שם בלילות ג"כ. ומה שכ' הרשב"ם דמיירי דהמרי קמא טוען

(ז) **מהו דתימא מצי א"ל אם איתא דדידך הואי, איבעי לך למיזרעה, וכו' - יש לעי', מהכ"ת** יהי' צריך למזרעה, הרי יש שמוברי ויש שאינם מוברי, ומהכ"ת דצריך להיות מן הזורעים דוקא. וע' בנמוקי יוסף (ריש יד: בדפיו) שכ' "והי' לו לחוש ולעשות כאותן שזורעין כדי להחזיק, קמ"ל וכו'" [משמע מדבריו דהא גופא דבא להחזיק הוא טעם שיהי' דוקא מן הזורעים, כדי להראות שהוא הבעלים]. וע"ז משני הגמ' שיש לו ב' סיבות שלא לזרוע, וביאר הנ"י דטעם הראשון שייך היכא דלא זרעו שכניו, וא"כ לא הי' רוצה לשכור שומר לשדה א' בלבד. ואפי' אם שכיניו זורעים, יכול לטעון שרוצה שתנוח ארצו, שלא תכחיש ותעשה פירות יותר. והוסיף הטור (חו"מ קמ"א, ג') דאף אם ידוע שהשדה אינו נשבח ע"י הא דהובר, מ"מ יכול לטעון שאינו רוצה לשכור שומר לשדה א' [אבל היכא דאין שייך שום א' מהטעמים, לכאן אה"נ, שפיר יכול המ"ק לטעון דהו"ל למזרעי, ויש לע'].

(ז) **תנן חזקת הבתים, והא בתים דביממא ידעי וכו' - כ' הרא"ש (ב')**, דהיינו דלכאור' יוצא דבמתני' צריך להביא ראי' דדר שם לו' שנים בימים, דהיינו השתמשות של ג' שנים שלמים. ובשלמא אם שייך חזקה בשנים מפוזרות, מהני חזקה זו, אבל אם צריכין להיות רצופות, א"כ הא יש כאן הפסק לילות. וכ"כ הרמב"ן, ועוד צידד דאם לא אמרי' כר' הונא, אלא דמפוזרות מהני, אי"צ טפי מג' שנים, דלפי"ז אינו יכול לטעון דבא בשעה שלא הי' שם ומשו"ה לא מיחה, דזהו סברת ר' הונא, אבל לר' הונא דיכול לטעון כן, א"כ שפיר צריך להיות עדים על הלילות ג"כ.

(ח) **הני נוגעין בעדותן נינהו - הק' הרמב"ן (ועוד)**, מהו הנגיעות, הרי אפי' אם כבר שילמו, אם נמצאו דצריכין לפרוע להמרי קמא, א"כ יכולין לחזור ולתבוע ממון שנתנו להמחזיק, ונמצאו שלא יפסידו כלום. ותי' דסכ"ס אינם רוצים להתעצם עמו בדין, וק' לגבות גזל הנאכל. עוד תי' הריטב"א דאולי הם שכרו ממנו בזול, והם יהיו צריכים ליתן לזה שכרו משלם. אולם ק', א"כ מה מהני מה שתי' הגמ' דנקיטי אגר ביתא בידיהו, סכ"ס נוגעין בעדותן הן, שהרי רוצים לשכור מהמחזיק, כיון שהוא שוכר להם בזול (ע' מש"כ בהמהדיר להוצאת מוה"ק כאן, מס' 78).

למה יפסיד חזקתו בשביל כך, וכי אין אדם עשוי למכור בית החיצון ומשייר לעצמו הפנימי ודרך. ועוד, מ"ט דרבא שאמר המע"ה, וצריך המוכר להביא ראיה שהי' שם, הרי כל זמן שלא הביא המחזיק ראיה שלא הי' המר"ק שם, הרי אין לו עדי חזקה כלל, וא"כ למה חשיב להיות מוחזק. **והרמב"ן** עצמו הביא פי' דשכוני גוואי הוא מקום רחוק בדרום, ונקרא גוואי לפי שהוא בגוואי של החדר (ע' לעיל כה:), ולכן לא הי' יכול למחות, או שלא שמע החזקה כלל. והימני ר"צ להמר"ק, עד שהביא המחזיק ראיה שהמר"ק הי' במקום קרוב. אבל רבא סבר דכיון שהחזיק הרי הוא ברשותו, והלה צריך להביא ראיה שהי' בשכוני גוואי, כמו שיהי' צריך להביא ראיה שמיחה אם אמר מחיתי. **וליישב שי' הרשב"ם**, אי' בחי' ר' נחום (מז), דאין כוונת הרשב"ם לומר דהוי גריעותא בחזקה מה שהי' המר"ק דר שם, אלא הכוונה הוא דבכה"ג אי"צ למחות, והביא דמהריטב"א משמע דהדרך עצמו כמחאה הוא. וא"כ, נמצא דליכא גריעותא בעצם החזקה, ומיושב קו' הרמב"ן הנ"ל. ועוד יישב דאפי' אם אמרי' דגריעותא בחזקה הוא, מ"מ הרי הוא גריעותא מן הצד, וא"כ שפיר י"ל דס"ל לרבא דכיון שיש לו ראיה על עיקר החזקה, א"כ אם המר"ק טוען שיש כאן סיבה צדדית דאין לו חזקה, צריך הוא להביא ראיה לזה, דהמחזיק חשיב להיות מוחזק.

ברי, כ' הרמב"ן דמסתבר דלא בעי להיות ברי, אלא כיון דאמר ליתו ולסהדו, סגי בזה להיות טענה.

(יב) **ומודה ר' הונא בחנותא דמחוזא- פי' תוס'**, דבעינן ו' שנים של ימים, דהא כיון דשאר בנ"א שדרים שם, שאינם חנוונים, צריכים ג' שנים שלמים, גם חנוונים צריכים ג' שלמים, רק דאינו חשיב מפוזרות אם אינו דר שם כלילה. ואינו דומה לשדות, דגם שם אינו דר אלא ביום, ומ"מ אי"צ אלא ג' שנים, דשם כ"ע דר שם בכה"ג, דהיינו רק ביום. אולם ע' **בנמוקי יוסף** (יד: בדפיו) דכ' דסגי בשלש שנים של ימים, והביא שכן הוא דעת **הרמב"ם** [נלכאור' ס"ל דהוי דומה לשדה ממש, ולא ס"ל לחילוק של תוס'. אלא דיש להעיר קצת, דאם הוי כשדה ממש, א"כ לכאור' גם בשדה צ"ל דלר' הונא הוי חידוש דאי"ז נחשב מפוזרות, ומה נחחדש טפי בחנות, וצ"ע. ואין לומר דהחידוש הוא גופא דסגי בג' שנים ולא ו', דלא שאני משדה, דא"כ הוי עיקר חסר מן הספר, ואי"ז ענין לר' הונא, דלכ"ע צריך לחידוש זה].

(יג) **עיטרא- פי' רשב"ם**, די"מ דקלא אית לי', והי' לו למחות מיד, וכיון שלא מיחה, לאלתר הוי חזקה. והק' הפני שלמה, הא סכ"ס יש כאן ריעותא בחזקתו, דיכול לומר לו אחוי שטרך, כיון דבתוך ג' שנים הוא. וכ' דכיון שיש כאן ראיה גדולה, בכה"ג לא אמרי' שאחוי שטרך הוי ריעותא. ועוד תי', דכיון דמייירי שהלוקח מהמערער מכרה להם, אי"ז ריעותא כ"כ מה שאין להם השטר. **עוד** כ' הרשב"ם לפרש דבאמת צריך ג' שנים, רק דכיון שיש תרתי, שנים מפוזרות וגם הראיה דעיטרא, בכה"ג שפיר הוי חזקה. ובביאור הצירוף בין השנים והשטר, ע' בדברות משה (סי' נ"ח, הע' ו', ד"ה והנה ברשב"ם), שכ' דמה דלא מהני חזקה שלהם בלא השטר, היינו משום דיכול המרי קמא לטעון דאף דהי' שייך לומר דהם מחזיקין בה כשותפין, מ"מ כיון שהוא יודע שהם גוזלים ממנו, א"כ הי' נראה לו דרק הם גוזלים אותה בכל שעה, ונוהגים בה כגוזלנים, ולכן לא מיחה. אבל אם יש להם עיטרא, א"כ נעשה קול מזה דמחזיקים הם בתורת שותפות, וא"כ שפיר הי' על המרי קמא למחות.

(יד) **אנא בשכוני גוואי הואי- פי' רשב"ם**, בחדרים הפנימים היתה עיקר דירתו, והייתי עובר דרך עליך, וכו'. והק' הרמב"ן, מה בכך,